

CESTA představí alternativní návrhy na reformu českého penzijního systému

Dvě alternativní koncepce reformy penzijního systému v České republice dnes zveřejnil na svých webových stránkách think tank CESTA Centrum pro sociálně-tržní ekonomiku a otevřenou demokracii, o.s. Obě koncepce navrhují korigovat či přebudovat stávající systém – změnit charakter a výši odvodů a odstranit či zmírnit diskriminaci rodin s dětmi. Důrazně oponují také privatizaci penzijního systému, kterou prosadila vládní koalice v sérii zákonů na počátku listopadu.

Koncepce penzijního systému vznikly na půdě CESTY během srpna a září za účasti odborníků z domácích vysokoškolských pracovišť i privátních institucí, např. Jaroslava Vostatka, profesora Vysoké školy finanční a správní, Pavla Rusého, ředitele speciálních projektů agentury GfK Czech nebo demografa Tomáše Fialy z Vysoké školy ekonomické v Praze.

První z návrhů vychází z modelu individuálních účtů důchodových nároků (notional defined contribution, NDC), které se osvědčily v řadě evropských zemí (např. Švédsku, Itálii, Polsku, Lotyšsku, Norsku i dalších zemích), a které obnovují princip plateb do systému na bázi sociálního pojištění. *Pro budoucí důchody návrh počítá s vytvořením dvou veřejných penzijních pilířů, solidárního a pojistného. První má vytvořit rovný důchod v základní výši; druhý se opírá o princip starobního pojištění v podobě procentuálního podílu z hrubé mzdy, čím podporuje princip zásluhovosti v systému.*

Druhý z návrhů CESTY usiluje zachovat současný tzv. průběžný systém, ale navrhuje *upravit odvody do systému i výměru důchodu podle počtu aktuálně vychovávaných dětí a délky jejich výchovy. Za klíčový faktor pro budoucí systém považuje pečlivé vyhodnocení náhradového poměru (poměru odvedených částek a obdrženého důchodu během života) v jednotlivých příjmových skupinách, zejména s ohledem na jejich dožití. Podobně prosazuje např. také vyšší zapojení OSVČ do systému, do něhož nyní přispívají v průměru jen polovinou částky, co běžní zaměstnanci.*

Oba návrhy usilují zpružnit podmínky odchodu do důchodu s ohledem na průměrnou dobu dožití a současně se snaží motivovat občany k prodloužení ekonomické aktivity např. v podobě krácených úvazků. Věnují velkou pozornost ekonomické diskriminaci rodičů ve stávajícím systému, který jen mimimálně zohledňuje rodiny či přímo investice do dětí jako budoucích plátců penzijního systému (první z návrhů požaduje např. naplnění tzv. barcelonských kritérií pro počet míst v jeslích a školkách).

Obě koncepce předpokládají zrušení druhého (soukromého) penzijního v podobě, jak jej prosadila současná vláda. Druhý z návrhů připomíná, že změny v systému provedené vládou „nevychází z žádné ideové koncepce důchodového systému“. Obě koncepce neodmítají penzijní připojištění, ale rázně avšak kvalifikovaně oponují snaze vyvést část veřejných finančních příspěvků z povinného systému do soukromých penzijních fondů v rámci tzv. 2. pilíře.

„Sociální důchodové zabezpečení nelze ani částečně naplnit opt-outem do soukromých fondů, kde si pojištěnci mají volit mezi variantami, kterým prakticky nikdo z nich nemůže rozumět, a který může mít podporu jen asi 10 % vysokopříjmových pojištěnců, kteří se bez takovýchto penzijních úspor se státní podporou obejdou“, uvádí verze s NDC.

Návrhy reformy penzijního systému vzniklé na půdě CESTY jsou otevřenými dokumenty, které budou v dalších měsících korigovány s ohledem na aktuální stav českého penzijního systému. Úplné verze textů a další informace k nim naleznete na internetových stránkách www.centrum-cesta.cz/

Občanské sdružení CESTA

CESTA Centrum pro sociálně-tržní ekonomiku a otevřenou demokracii je prvním domácím think-tankem založeným středovými a levicovými intelektuály od listopadu 1989. Podnětem jeho vzniku se staly probíhající zásadní diskuse o úloze soudobého státu v měnících se ekonomických a politických podmínkách. CESTA hodlá do těchto diskusí přispět odbornými a kritickými názory na systémové řešení hlavních politických a ekonomických problémů České republiky.

Vznik think-tanku oznámili na začátku ledna 2011 v tiskové zprávě členové Přípravného výboru, Jiří Pehe, Bohuslav Sobotka a Vít Klepárník. Spolu s oznámením publikovali Prohlášení, které je nejjobecnější programovou vizí think-tanku.

Kontakt:

Vít Klepárník, email: vít.kleparnik@centrum-cesta.cz, tel.: +420 776 212 649

Přílohy:

Návrh penzijní reformy – verze s NDC

Stávající veřejné „důchodové pojištění“ je v zájmu zvýšení jeho efektivnosti nutné rozdělit na dva pilíře: solidární a pojistný. Solidárním pilířem může být rovný důchod, vycházející z dnešní základní výměry důchodu. Úlohu pojistného pilíře může efektivně sehrát sociální pojištění typu NDC (oddělené od státního rozpočtu), v němž se důchod vypočte z naspořené pojistné pomocí očekávané střední délky života osoby ve věku nastávajícího důchodce. S ohledem na budoucí demografickou vlnu je účelné NDC doplnit o rezervy sloužící k jejímu překlenutí. Pokud bude v budoucnu trvat možnost vysokých investičních výnosů, tak by se NDC – podle možností státního rozpočtu – mohlo postupně přetvářet na kapitalizovaný systém (FDC). Jedním způsobem vytváření rezerv systému NDC je průběžná úhrada dnešní náhradní doby pojištění za výchovu dětí ze státního rozpočtu do NDC.

Stručné shrnutí:

- **pojistné NDC/FDC bude mít oproti dnešku nižší sazbu o cca 5 % ze mzdy, protože solidární pilíř bude financován přímo ze státního rozpočtu**
- **maximální vyměřovací základ pro pojistné bude rovněž podstatně nižší, v rozmezí 125–200 % průměrné celostátní mzdy**
- nejjednodušší způsob, jak úhradit výpadek veřejných příjmů vzniklý snížením sazby a stropu pojistného, je ekvivalentní **zvýšení daně z příjmů fyzických osob**
- racionální penzijní politika zachová dosavadní důchodové nároky a bude je valorizovat podle vývoje mezd
- zavedení veřejného penzijního pilíře NDC/FDC povede ke **zvýšení budoucích důchodových nároků pojištěnců s výdělků v širokém pásmu kolem celostátní průměrné mzdy**. V zájmu jejich pokrytí je účelné **zrušit státní příspěvek na doplňkové penzijní spoření a další podobné státní dotace**
- zdroje systému NDC/FDC budou posíleny o výnosy z tržního investování rezerv tohoto systému.

NDC by měl být při velkých demografických výkyvech funkční, a proto je nutné vytvářet náhradní kapitálové zdroje – rezervní fond, a zároveň je účelné rozpočtově posílit rodinnou politiku.

V rámci rodinné politiky je účelné mj.

- **zajištění míst pro předškolní péči dle barcelonských cílů: 90 % dětí od 3 let do školního věku a 33 % dětí mladších tří let**
- poskytovat rodičovskou dovolenou ve výši 100 % mzdy
- **aktivně podporovat začleňování matek na pracovním trhu po ukončení rodičovské dovolené**
- **podpora flexibilních a částečných pracovních úvazků se stejnou mírou zabezpečení pracovního úvazku jako plné pracovní úvazky**
- rezervovat 2 měsíce rodičovské dovolené pro každého z rodičů (bez možnosti čerpání druhým rodičem)

Návrh penzijní reformy – verze se zohledněním výchovy dětí v průběžném systému

Východiskem varianty je odstranění znevýhodnění skupin populace v důchodovém systému. Nejvíce znevýhodnění jsou pracující rodiče dvou a více dětí, neboť na průběžný systém přispívají jednak svými platbami na sociální pojištění, jednak investicí do dětí, tj. do budoucích výnosů, ze kterých bude jejich generace (včetně bezdětných) v důchodu žít. Další znevýhodněnou skupinou jsou zaměstnanci, kteří odvádějí v průměru 2x vyšší platby na sociální pojištění než OSVČ, ale rozdíl ve vyměřených důchodech jsou výrazně nižší. Další znevýhodněnou skupinou jsou lidé s nízkým vzděláním a kratší průměrnou dobou dožití, kteří zpravidla pracují delší dobu než osoby vysokoškolsky vzdělané, ale díky kratší době dožití pobírají důchod významně kratší dobu.

Stručné shrnutí:

- **zachování průběžného systému**
- **zmírnění znevýhodnění rodičů** v průběžném systému, kdy jejich děti musí ze svých příjmů platit důchody i bezdětným
  - nižší odvody na sociální pojištění pro oba rodiče dětí v době péče o děti
  - zvýšená procentní výměra důchodu za roky péče o děti (vyšší důchod pro rodiče dětí)
  - zrušit nesystémový prvek asignace části pojistného dětí rodičům

Toto řešení vedle zohlednění rodičovské zásluhy zmírní výkyvy v deficitu průběžného systému díky nižším celkovým nákladům v době, kdy bude v důchodu generace s nízkou porodností. Navíc ponechá rodičům více prostředků pro výchovu nové generace, čímž podpoří porodnost a sníží demografické riziko.

- **sblížení výše plateb na sociální pojištění OSVČ a zaměstnanců**
  - zachování paušálních daňově uznatelných nákladů ve stávající výši pouze pro začínající a drobné živnostníky, pro ostatní snížení paušálů na polovinu
  - stejné procento pojistného u OSVČ jako u zaměstnanců
  - vyměřovací základ – mírně snížený hrubý zisk
- **zohlednění průměrné doby dožití a průměrné doby pracovní aktivity** v dalších úpravách tzv. příspěvkové ekvivalence
- **vícegenerační pohled na fiskální udržitelnost** průběžného systému (indikátor S2 používaný v EU)
- **zrušení nebo výrazná redukce 2. pilíře**, případně sloučení se 3. pilířem penzijního systému
- **pružnější věk odchodu do důchodu**, zachovat poměr doby ekonomické aktivity a pobírání důchodu. U profesí s prokazatelnou **kratší dobou dožití umožnit vyvedení části pojistného** na individuální penzijní účet sloužící pro tzv. předdůchod
- ve III. pilíři vyřešit zakonzervování stávajících penzijních fondů, které díky transformaci ztratily jakoukoliv motivaci ke zhodnocování prostředků 4 miliónů dosavadních klientů, a **obnovit konkurenční prostředí mezi zakonzervovanými fondy 3. pilíře**